

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗВІТНОСТІ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СУЧАСНОГО СТАНУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

На шляху до євроінтеграції України постає значна кількість запитів щодо ведення обліку на вітчизняних підприємствах, інтегрованих у європейський економічний простір. Першочергового теоретичного осмислення потребує розвиток концепції побудови та ведення бухгалтерського обліку у якості фінансового обліку за умов дії національних стандартів при здійсненні євроінтеграційних процесів [1].

Визначення стратегічного розвитку України в напрямку партнерства та співпраці з Європейським Союзом (ЄС) призвело до виникнення зобов'язань щодо поступової адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Зокрема, Угода про асоціацію Україна - ЄС [2] передбачає гармонізацію правового регулювання у таких сферах, як митне право, банківське право, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік і звітність, податкова система тощо.

Результатом багатовекторної реалізації інформаційних функцій сучасного бухгалтерського обліку є створення, а точніше розширення інформаційного поля, призначеного для широкого кола користувачів. Такий висновок є основною підставою для сучасного етапу наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку в оприлюдненні інформації про результати діяльності. Йдеться про новий формат фінансової звітності.

Звичайно, сьогодні концепція інтегрованої звітності далеко не нова. Вона є логічним продовженням концепції «сталого розвитку», яка полягає в розширенні спектру інформації, що міститься в корпоративних звітах, і розробці нової моделі звітності як можливого способу отримання більш повної картини про результати діяльності компанії, яка відображає ризики та можливості більш логічно узгоджує фактори з ESG (екологічні, соціальні та управлінські) та фінансові показники.

Інтегрована звітність є вимогою сучасності, тому її широко використовують компанії розвинених країн та провідні українські компанії. Виходячи з опублікованих звітів, можна сказати, що склад і формат звітів наближаються до вимог міжнародних стандартів. Однак цю роботу слід продовжувати. Дослідження показують, що надати детальну інформацію всім зацікавленим сторонам – споживачам – нереально. Логіка і практика показують, що створити єдиний алгоритм, який збирає і надає інтегровані звіти всім зацікавленим сторонам, теж неможливо. З іншого боку, кожна компанія має свої особливості функціонування та розвитку, які слід враховувати. Тому можливість створення національного стандарту інтегрованої звітності є недоцільною. Компанії достатньо дотримуватись вимог міжнародного стандарту інтегрованої звітності, щоб надати зацікавленим користувачам інформацію, яка має сприяти популярності компанії на ринку та в суспільстві.

Використання інтегрованої звітності дозволяє уникнути окремого оприлюднення нефінансової звітності, інформація якої сьогодні не викликає достатньої довіри у споживачів. Крім того, на сучасному етапі нефінансова звітність має труднощі щодо забезпечення її своєчасності та актуальності. По-перше, на сьогодні відсутні чіткі нормативно закріплені загальноприйняті рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку та нефінансової звітності. Нефінансові звіти зазвичай публікують з відставанням у кілька місяців порівняно з фінансовими звітами. В результаті втрачається актуальність інформації. Головним недоліком сучасної нефінансової звітності є те, що інформація, яка в ній міститься, не представлена в контексті бізнес-моделі та стратегії компанії. Тому інформація, представлена в бухгалтерській звітності, повинна сприяти отриманню відповідей на актуальні проблеми функціонування соціально-економічних систем.

Одним із подальших напрямків регулювання системи бухгалтерського обліку та звітності в Україні буде гармонізація НП(С)БО та МСФЗ, оскільки існують певні неузгодженості, зокрема:

- структура та зміст принципів фінансової звітності НП(С)БО не відповідають МСФЗ;
- між складом і змістом НП(С)БО та принципами МСФЗ іноді виникають невідповідності;
- деякі бухгалтерські принципи НП(С)БО, які є аналогами принципів МСФЗ (безперервність діяльності компанії, перевага змісту над формою, обачність), трактуються по-різному;
- усі принципи МСФЗ розкриті більш детально та містять більше прикладів, ніж НП(С)БО [3, 685-692].

Забезпечення повної відповідності між НП(С)БО та МСФЗ слід розглядати як складне завдання через наступні фактори:

- МСФЗ призначений для великих міжнародних корпорацій і компаній, які активно займаються купівлею-продажем акцій на міжнародних фондових ринках;
- МСФЗ слід розглядати як своєрідний компроміс між різними системами бухгалтерського обліку різних країн світу;
- при створенні МСФЗ враховується певний рівень економічного та соціально-культурного розвитку, який має забезпечити якість застосування та використання МСФЗ;
- МСФЗ не дає відповіді на всі питання щодо особливостей обліку подій, операцій, об'єктів діяльності підприємства;
- стиль і форма подання інформації в МСФЗ істотно відрізняється від мови нормативних документів;
- існуюча Державна служба статистики в Україні не передбачає використання довільних форм фінансової звітності, а також широкого застосування професійного судження бухгалтерів при інтерпретації окремих подій та операцій у поданні фінансової звітності.

Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності ставить перед собою мету досягнення найвищого результату своєї діяльності, що неможливо без ефективного менеджменту. Останнім часом впровадження МСФЗ у практику суб'єктів господарювання пояснюється не лише потребою міжнародної спільноти, а й їх прийняттям при складанні фінансової звітності. Як наслідок, процес підготовки та складання фінансової звітності має бути організовано відповідно до законодавства, а користувачам має бути надана детальна, достовірна, неупереджена інформація про фінансові результати та фінансовий стан підприємства. МСФЗ, на відміну від деяких національних правил бухгалтерського обліку, базується на принципах, а не на правилах, тобто найважливішою є економічна сутність процесу.

Слід зазначити, що відповідно до міжнародного стандарту інтегрованої звітності, професійне судження має застосовуватися на основі принципів підходів до інтегрованої звітності та її якісного завершення. Тому, звичайно, зміст інтегрованої звітності різних компаній матиме свої особливості. Відповідно, неможливо створити єдиний інтегрований алгоритм звітності та представлення, оскільки кожна компанія має свої особливості роботи та розвитку. Проте домінуючою рисою інтегрованої звітності для всіх зацікавлених сторін є надання інформації про здатність компанії створювати вартість протягом певного періоду часу. Інтегрована звітність дозволяє корпоративним підприємствам продемонструвати зв'язок між організаційною стратегією, управлінням, фінансовими показниками та соціальним, екологічним та економічним контекстом діяльності. Інтегрована звітність і, відповідно, її якісне наповнення повинні розвиватися через необхідність відображення змін у самій компанії, зовнішньому середовищі, бізнес-середовищі та потребах користувачів [4, 167-170].

За результатами проведеного авторами дослідження зроблено висновок, що реформування бухгалтерського обліку в Україні є поверхневим і не враховує інтересів різних специфічних груп користувачів фінансової інформації. Це його недолік з точки зору практичної реалізації намічених заходів. Важливо усвідомлювати, що МСФЗ – це не універсальна концепція, а один із варіантів бухгалтерського обліку в інтересах фінансових установ [5, 132-136].

Висновки. Бухгалтерський облік через систему звітності призначений для формування та надання користувачам достовірної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємств незалежно від задоволення потреб органів державної податкової служби.

Такий підхід до складання фінансової звітності дозволить суб'єктам господарювання повноцінно перейти на застосування МСФЗ. У найближчій перспективі розвитку системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні слід очікувати превалювання процесу застосування МСФЗ, подальшої гармонізації НП(С)БО з урахуванням вимог МСФЗ та Директив ЄС.

Список використаних джерел

1. Transformation of Ukraine's economy: formation of an inclusive economy system and functionality of financial inclusion: Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 428 p. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-321-7-5> (дата звернення: 03.04.2024)
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2015р. № 72/14-612/1-2980 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 30.03.2024)
3. Засадний Б. А. (2019). Перспективи розвитку національної системи обліку в контексті євроінтеграційних процесів. Економіка і суспільство, (20). С. 685-692.
4. Кундря-Висоцька О.П., Шурпенкова Р.К. Контент інтегрованої звітності. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції / – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. – С.167-170.
5. Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і звітності в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 44. Видавничий дім «Гельветика». - 2022 .- С. 132-136.